

Sygn. akt III AUa 146/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 czerwca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Bożena Grubba
Sędziowie:	SSA Alicja Podlewska (spr.) SSA Barbara Mazur
Protokolant:	sekr.sądowy Sylwia Gruba

po rozpoznaniu w dniu 14 czerwca 2017 r. w Gdańsku

sprawy I. T.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o datę przyznania emerytury i wysokość emerytury

na skutek apelacji I. T.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 8 listopada 2016 r.,
sygn. akt VII U 1271/16

oddala apelację

SSA Alicja Podlewska SSA Bożena Grubba SSA Barbara Mazur

Sygn. akt III U 146/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 20 czerwca 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. przyznał ubezpieczonemu I. T. prawo do emerytury od dnia (...) od ukończenia powszechnego wieku emerytalnego, wskazując, iż z tą datą ustaje jego prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Wysokość emerytury została obliczona zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS.

Ubezpieczony I. T. odwołując się od powyższej decyzji zarzucił, iż nie zgadza się ze sposobem naliczenia emerytury, ponieważ została mu przyznana z urzędu od czerwca. Powyższe powoduje, iż przy ustalaniu wysokości emerytury nie została zastosowana waloryzacja kwartalna, a jedynie roczna, co powoduje zaniżenie świadczenia o 400 zł. Jako rencista nie mógł wybrać sobie miesiąca przejścia na emeryturę. Wskazał też, że pismem z dnia 10 czerwca 2016r. skierowanym do ZUS, wnosił o nieprzyznawanie mu emerytury z urzędu i zaproponował, iż wystąpi o to świadczenie

w lipcu 2016r. Zatem emerytury winna mu być przyznana od lipca 2016r. i przy zastosowaniu waloryzacji kwartalnej, jak dla emerytur, których wysokość jest ustalana w trzecim kwartale.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując argumentację zaprezentowaną w zaskarżonej decyzji. Wskazał na regulację art. 24a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jako podstawę przyznania z urzędu prawa do emerytury osobie pobierającej świadczenie rentowe w momencie osiągnięcia wieku emerytalnego.

Wyrokiem z dnia 08 listopada 2016 r. VII U 1271/16, Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił odwołanie ubezpieczonego. Swoje rozstrzygnięcie Sąd ten oparł na następujących Sąd Okręgowy ustaleniach faktycznych i rozważaniach:

Ubezpieczony I. T., urodzony dnia (...), od dnia 11 czerwca 2013 r. miał prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, przyznane na stałe. Powszechny wiek emerytalny osiągnął w dniu (...) r. W dniu 10 czerwca 2016 r. złożył do pozwanego wniosek o nienaliczanie emerytury z urzędu w czerwcu 2016 r. – wnosząc, aby pozwany uczynił to w ustawowym terminie 30 dni ale w lipcu 2016 r.

Zaskarżoną w sprawie decyzją z dnia 20 czerwca 2016 r. pozwany organ przyznał ubezpieczonemu I. T. prawo do emerytury od dnia (...) od ukończenia powszechnego wieku emerytalnego – wskazując, iż w związku z tym z w/w datą ustaje jego prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Od dnia 01 sierpnia 2016 r. wysokość świadczenia wyniosła kwotę 3.935,24 zł brutto, do wypłaty 3.224,07 zł.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, iż powyższy stan faktyczny jest bezsporny, a ustalił go na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy oraz aktach rentowych pozwanego. Prawdziwość dokumentów nie była przez żadną ze stron kwestionowana. Sąd również nie znalazł podstaw do kwestionowania ich wiarygodności z urzędu. Dowody w postaci dokumentów urzędowych Sąd ocenił na podstawie art. 244 § 1 k.p.c. ustalając, że skoro w toku procesu nie zostały skutecznie podważone, stanowią świadectwo tego, co zostało w nich urzędowo poświadczane. Powyższe dowody układają się zdaniem Sądu w spójną całość, wzajemnie się potwierdzając lub uzupełniając.

Sąd I instancji wskazał, iż ze stanowiska wnioskodawcy w sposób jednoznaczny wynikało, iż kwestionuje on przyznanie świadczenia z urzędu w miejsce prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, wskazując, iż naliczenie emerytury z urzędu powoduje obniżenie jego dochodu o kwotę 400 zł. Podawał on, iż było by dla niego o wiele bardziej korzystne przejść na emeryturę od lipca 2016 r. – o którym to zamiarze przejścia na emeryturę w lipcu 2016 r. informował pisemnie pozwanego (k. 18 akt rentowych). W ocenie jednakże Sądu Okręgowego żądanie ubezpieczonego nie mogło zostać zrealizowane w konfrontacji z brzmieniem obowiązujących przepisów z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych.

W przypadku osiągnięcia przez ubezpieczonego powszechnego wieku emerytalnego przysługuje mu emerytura obliczana według zasad określonych w art. 24-26b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 887 j.t. ze zm.), dalej: ustawa, według stanu prawnego obowiązującego na dzień spełnienia wszystkich warunków do nabycia tego prawa. W przypadku emerytury z art. 24 a także art. 24a ustawy jest to związane z osiągnięciem określonego (powszechnego) wieku emerytalnego. Stosownie do treści art. 100 ust. 1 ustawy prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Warto jednak wskazać, że samo spełnienie warunków wymaganych do nabycia prawa do świadczenia nie rodzi po stronie organu rentowego zobowiązania z tytułu powstałego świadczenia, gdyż zależy to od złożenia przez zainteresowanego stosownego wniosku. Ustawa odróżnia bowiem moment powstania prawa (tj. spełnienie warunków - art. 100) od momentu wypłaty świadczenia (tj. nie wcześniej niż od miesiąca zgłoszenia wniosku lub wydania decyzji z urzędu - art. 129 ust. 1). Ogólną zasadą prawa ubezpieczeń społecznych jest bowiem wypłata świadczenia na wniosek zainteresowanego, poczynając od dnia powstania prawa do emerytury/renty (tj. spełnienia ustawowych warunków), lecz nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o świadczenie. Co do zasady więc, istotna jest data wystąpienia z wnioskiem o ustalenie prawa do świadczenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 26 czerwca 2013 r., sygn. akt III AUa 1748/12) – co znajduje odzwierciedlenie także w art. 116 ust. 1 ustawy, w myśl którego postępowanie w sprawach świadczeń wszczyna się na podstawie wniosku

zainteresowanego, chyba że ustawa stanowi inaczej, na który powoływał się ubezpieczony (k. 2-3 oraz 13-14 akt sprawy).

Zasada powyższa z art. 129 ust. 1 ustawy – tj. przyznawania świadczeń z ubezpieczeń społecznych od dnia złożenia wniosku o prawo do świadczenia – doznaje natomiast wyjątku w stanie faktycznym, z którym Sąd miał do czynienia w sprawie niniejszej. Zgodnie bowiem z art. 24a ust. 1 ustawy, emeryturę, o której mowa w art. 24, przyznaje się z urzędu zamiast renty z tytułu niezdolności do pracy osobie, która osiągnęła wiek uprawniający do tej emerytury oraz podlegała ubezpieczeniu społecznemu albo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. W myśl zaś art. 24a ust. 2 ustawy, emeryturę przyznaje się od dnia osiągnięcia przez rencistę wieku uprawniającego do emerytury, a w przypadku gdy wypłata renty z tytułu niezdolności do pracy była wstrzymana - od dnia, od którego podjęto jej wypłatę.

Nie budzi wątpliwości, iż jak wynika z art. 24 ust. 1b pkt 7 ustawy, wiek emerytalny dla mężczyzn urodzonych w okresie od dnia 1 lipca 1950 r. do dnia 30 września 1950 r. wynosi co najmniej 65 lat i 11 miesięcy. Ubezpieczony I. T. urodził się w dniu (...), zatem wskazany powyżej ustawowy wiek emerytalny osiągnął on w czerwcu 2016 r.

Jak wskazuje doktryna, od dnia 1 stycznia 2006 r. do prawa ubezpieczeń społecznych wprowadzono obligatoryjną (dokonywaną z urzędu przez organy rentowe) zmianę rent z tytułu niezdolności do pracy na emeryturę (zob. też komentarz do art. 27a). Co do zasady tę zmianę prawa emerytalno-rentowego należy ocenić pozytywnie, gdyż renta z tytułu niezdolności do pracy powinna być świadczeniem pobieranym z uwagi na utratę zdolności do zarobkowania przed osiągnięciem wieku emerytalnego. W literaturze przedmiotu wypowiedane są nawet opinie, że w ten sposób usunięto systemowy błąd "dożywotniej renty z tytułu niezdolności do pracy" (J. Jończyk, Prawo..., s. 122). Według reguł art. 24a emeryturę z art. 24 (w tym okresową emeryturę kapitałową - art. 13 ust. 1 ustawy o e.k.) przyznaje się z urzędu zamiast renty z tytułu niezdolności do pracy wypłacanej na podstawie ustawy o e.r. FUS i przepisów wcześniejszych (art. 195) w momencie osiągnięcia przez rencistów powszechnego wieku emerytalnego i podlegania ubezpieczeniu społecznemu albo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Emerytury z urzędu nie przyznaje się zaś osobie mającej ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy oraz do emerytury wcześniejszej (przyznanej na zasadach dotychczasowych lub na podstawie art. 184) i pobierającej rentę z tytułu niezdolności do pracy jako świadczenie korzystniejsze lub wybrane, mającej świadczenie przyznane w trybie art. 82 oraz pobierającej tzw. rentę uczniowską (Komentarz..., s. 47-48) (Kamil Antonów, Komentarz do art. 24a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Lex 2014). Jest to w ocenie Sądu spójne i logiczne, bowiem po osiągnięciu wieku emerytalnego ubezpieczony powinien otrzymywać świadczenie z ubezpieczenia emerytalnego.

Sąd Okręgowy podziela w konsekwencji dokonaną przez pozwanego interpretację, w szczególności art. 24a ust. 2 ustawy – a więc to, iż emeryturę przyznaje się z urzędu od dnia osiągnięcia wieku uprawniającego do emerytury osobę pobierającą rentę z tytułu niezdolności do pracy. Przepis art. 24a ustawy nie przewiduje fakultatywności czy też dowolności w zakresie przechodzenia na emeryturę w momencie osiągnięcia wieku emerytalnego przez ubezpieczonych, pobierających świadczenie rentowe – posługuje się on bowiem wyraźnie sformułowaniem, wskazującym na obligatoryjność działania: „emeryturę przyznaje się”, nadto dodatkowo wskazując na działanie pozwanego organu w tym zakresie z urzędu (na zasadzie wyjątku od reguły z omówionego art. 129 ust. 1 ustawy wnioskowego charakteru postępowania). Tym samym Sąd Okręgowy nie ma wątpliwości, iż pozwany organ prawidłowo przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury, w miejsce dotychczasowego prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, od dnia ukończenia przez niego wieku 66 lat a więc od dnia (...) r. SBez znaczenia w tym kontekście pozostaje obiektywna wola samego ubezpieczonego – której realizacja oznaczała by działanie w sposób sprzeczny z cytowanymi powyżej regulacjami art. 24a ust. 1 i 2 ustawy. Skoro bowiem ustawodawca w przepisach przewidział, iż świadczenie emerytalne przyznaje się z urzędu w konkretnych okolicznościach od dnia osiągnięcia przez rencistę wieku uprawniającego do emerytury – to organ rentowy nie może przyznać tego prawa w sposób odmienny od uregulowania ustawowego. Nie ma tu w szczególności podstaw do zastosowania reguły ogólnej, wynikającej z omówionych powyżej regulacji art. 116 ust. 1 oraz 129 ust. 1 ustawy – zatem nie znajduje zastosowania zasada przyznawania świadczenia od momentu i na skutek złożenia wniosku o prawo do świadczenia.

Sąd Okręgowy stwierdził, iż ubezpieczony de facto nie podnosił ani nie formułował żadnych zarzutów pod adresem sposobu ustalenia kwotowej wysokości świadczenia emerytalnego, oponując wyłącznie dacie przyznania prawa do emerytury – co pozwala Sądowi przyjąć, iż zostało ono ustalone przez pozwanego w sposób prawidłowy, skoro nie kwestionowany.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oraz cytowanych powyżej przepisów, Sąd Okręgowy oddalił odwołanie ubezpieczonego I. T., nie znajdując podstaw do jego uwzględnienia.

W apelacji od powyższego wyroku I. T. zaskarżył go w całości i domagał się jego zmiany i przyznania mu emerytury od dnia 01 lipca 2016r. na wniosek zamiast z urzędu i zwaloryzowania kapitału początkowego i składek także za pierwszy kwartał 2016 r.

W uzasadnieniu apelacji skarżący wskazał, iż nie zgadza się ze stanowiskiem Zakładu, iż jego prawo do renty ustalo z dniem (...), gdyż renta została mu przyznana na stałe, a nie do osiągnięcia wieku emerytalnego.

Sąd I instancji nie uwzględnił istotnej dla rozstrzygnięcia okoliczności tj. złożenia przez niego do ZUS dnia 10 czerwca 2016r pisma z tej samej daty, w którym wyraził zamiar przejścia na emeryturę. Pozwany nie udzielił mu odpowiedzi na to pismo, tylko naliczył mu emeryturę z urzędu, co było „bezprawne i skandaliczne”.

Obowiązujące prawo mówi, iż skarżący mógłby wystąpić z wnioskiem o przyznanie mu emerytury do końca miesiąca, w którym osiągnie powszechny wiek emerytalny, a ZUS ma obowiązek przydzielić mu emeryturę na wniosek i pozostawić prawo do renty - nastąpiłby zbieg prawa do renty i emerytury. Powołując się na artykuł autorstwa J. K., który dołączył do apelacji (k. 47-49 a.s.), skarżący stwierdził, iż wynika z niego, że rencista może przejść na emeryturę na wniosek. Nie chciał zachować prawa do renty, ale interesuje go tylko przejście na emeryturę na wniosek, „więc nie musiał składać wniosku do końca czerwca.” Jeśli mógłby przejść na emeryturę na wniosek w czerwcu, to również mógłby przejść na emeryturę na wniosek od 01 lipca 2016r., a przy tym mieszcząc się w ustawowym terminie 30 dni przewidzianym dla ZUS na decyzję emerytalną. Dzięki temu miałby znacznie wyższą emeryturę, ponieważ jego kapitał początkowy i składki zostałyby zwaloryzowane rocznie i kwartalnie.

Zakład Ubezpieczeń społecznych miał obowiązek poczekać na jego wniosek do 01 lipca 2016 r., ponieważ musiał wziąć pod uwagę konstytucyjną zasadę równości wobec prawa świadczeniobiorców (osób pracujących i rencistów), a także zasadę przyznania świadczenia korzystniejszego. Artykuł 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej mówi: Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyn. Wniosek jest taki – gdyby skarżący nie mógł przejść na emeryturę na wniosek w lipcu - z całą pewnością byłaby naruszona konstytucyjna zasada równości wobec prawa rencisty w stosunku do osób pracujących, ponieważ nie mógłby skorzystać z możliwości waloryzacji kwartalnej, a taką mają osoby pracujące. Apelujący stwierdził, iż gdyby nie mógł skorzystać z możliwości przejścia na emeryturę na wniosek, nie mógłby wtedy uniknąć t „pułapki”, gdyż w czerwcu, jako jedynym miesiącu w roku, nie ma waloryzacji kwartalnej, co powoduje, że emerytury z tego miesiąca mogą być niższe nawet o kilkanaście procent. Ubezpieczeni, którzy pracują mają możliwość uniknięcia tej „pułapki”, po prostu w czerwcu nie składają wniosku o emeryturę.

Apelujący wskazał, iż przyznanie emerytury z urzędu na podstawie art. 24a ustawy, może zaistnieć w przypadku gdy ubezpieczony nie wyrazi wcześniej swojej woli przejścia na emeryturę na swój wniosek lub nie złoży wniosku o emeryturę - taka procedura jest zgodna z art.116 ust. 1 ustawy, który jest podstawową zasadą. Postępowanie w sprawach świadczeń wszczyna się na podstawie wniosku zainteresowanego, chyba że ustawa stanowi inaczej. Odstępstwo od art.116 ust. 1 czyli art. 24a, ustawodawca przewidział dla osób które nie wyraziły woli złożenia wniosku o emeryturę lub nie złożyły wniosku o emeryturę. Ustawodawcy chodziło o zapobieżenie sytuacji, w której rencista pobierałby rentę z tytułu niezdolności do pracy (zamiast emerytury) dożywotnio - co jest zresztą rozwiązaniem słusznym, ale taka sytuacja nie występuje w przypadku wyrażenia woli przejścia na emeryturę na wniosek, czy też złożenia wniosku.

Ponadto w Komentarzu do ustawy o emeryturach i rentach z FUS (do art. 24a ustawy) pod red. Kamila Antenowa, wyd. C.H. Beck, wskazano, że emerytura z urzędu, nie przyznaje się w przypadku ustalenia prawa do emerytury, jako świadczenia wybranego.

Wniosek o emeryturę przez rencistę można składać również w późniejszym miesiącu niż w miesiącu którym ukończyło się powszechny wiek emerytalny - wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 3 marca 2015, sygn. Akt VIII U 2271/14. Podobna sprawa, została przedstawiona w wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi, w którym stwierdzono: Sąd Apelacyjny stwierdził, że ustawodawca nie pozbawił rencistów prawa do emerytury z wyboru. Podobne zdanie wyraził Sąd Apelacyjny w Poznaniu który w uzasadnieniu wyroku z dnia 23-05-2013 sygn. akt III AUa 1517/12 podkreślił, że rencista po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego, może domagać się przyznania emerytury na wniosek i organ rentowy nie ma podstaw do zamiany renty na emeryturę z urzędu wbrew woli ubezpieczonego który ma możliwość wyboru korzystniejszego świadczenia.

Zdaniem skarżącego, nic nie stało na przeszkodzie aby ZUS w nawiązaniu do jego pisma z dnia 10 czerwca 2016 r. poczekał do 1 lipca 2016 (zmieściłby się w terminie ustawowym 30 dni) i przyjął wniosek, który zobowiązał się złożyć 1 lipca 2016 i miałby zgodnie z przepisami, jeszcze (od tej daty) dodatkowe 30 dni na wyliczenie emerytury.

Skarżący stwierdził, iż niezrozumiałe jest stanowisko Sądu Okręgowego w Gdańsku, że nie sformułował żadnych zarzutów pod adresem sposobu ustalenia kwotowej wysokości świadczenia emerytalnego, oponując jedynie wyłącznie dacie przyznania emerytury. Przecież w odwołaniu wyraźnie zaznaczył, że przejście na emeryturę w czerwcu pozbawi go waloryzacji kapitału i składek za I kwartał 2016r., będzie miał tylko waloryzację roczną za 2015 r. i straci do końca życia ok. 400zł miesięcznie. Przejście na emeryturę w czerwcu drastycznie obniża wysokość emerytury.

Podtrzymuje zamiar przejścia na emeryturę na wniosek od 1 lipca 2016r., co spowoduje waloryzację kapitału początkowego i składek wskaźnikiem rocznym i za I kwartał 2016r, który wynosił 112,16%. Uwzględnienie waloryzacji kwartalnej spowoduje, że emerytura będzie wynosiła 4413,77 zł, a nie 3935,24 jak wyliczył ZUS.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Na wstępie wskazać należy, iż zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem judykatury, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2010 r., sygn. akt II UZ 49/09, LEX nr 583831). Z kolei w wyroku z dnia 23 kwietnia 2010 r. (II UK 309/09, LEX nr 604210) Sąd Najwyższy wskazał, że zgodnie z systemem orzekania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w postępowaniu wywołanym odwołaniem do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych sąd rozstrzyga o prawidłowości zaskarżonej decyzji w granicach jej treści i przedmiotu. Ponadto treść decyzji wydanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a także zakres wniesionego od niej odwołania wyznacza przedmiot sporu (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 listopada 2004 r., III AUa 430/2004).

Decyzją z dnia 20 czerwca 2016r. pozwany przyznał ubezpieczonemu z urzędu prawo do emerytury od dnia (...). zamiast pobieranej dotychczas renty z tytułu niezdolności do pracy, stwierdził, iż prawo do renty ustało z dniem (...). oraz ustalił wysokość emerytury. Ubezpieczony w odwołaniu nie zgodził się z przyznaniem mu prawa do emerytury na okres (...)czerwca 2016r., wskazując, iż złożył w dniu 10 czerwca 2016 r. wniosek, w którym deklarował zamiar przejścia na emeryturę od dnia 01 lipca 2016r. oraz że zakwestionował wysokość emerytury, a konkretnie sposób waloryzacji składek. Przedmiotem sporu było zatem nie tylko prawo ubezpieczonego do emerytury za okres od (...)ale i wysokość emerytury.

W zaskarżonym wyroku Sąd I instancji orzekł wyłącznie o prawie, nie rozpoznając odwołania w pozostałym zakresie (wysokość emerytury), a tym samym nie rozpoznając istoty sprawy w tej części. Przypomnieć bowiem należy, iż do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów

strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNIC z 2013 r., nr 5, poz. 68, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2015 r. V CZ 119/14 [www. sn.pl](http://www.sn.pl)). Zgodnie z art. 386 § 4 kpc, w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny stwierdził jednak, iż nie zachodzi potrzeba uchylenia zaskarżonego wyroku na podstawie art. 386 § 4 kpc i rozpoznał sprawę merytorycznie.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu I instancji, iż decyzja ZUS w zakresie daty, od której przyznano ubezpieczonemu prawo do emerytury była prawidłowa, aczkolwiek należy uzupełnić ustalenia faktyczne i prawne w tym zakresie.

Podkreślić należy, iż zgodnie z treścią art. 24a ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, emeryturę, o której mowa w art. 24a, przyznaje się z urzędu zamiast renty z tytułu niezdolności do pracy osobie, która osiągnęła wiek uprawniający do tej emerytury oraz podlegała ubezpieczeniu społecznemu albo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym (ust. 1). Emeryturę przyznaje się od dnia osiągnięcia przez rencistę wieku uprawniającego do emerytury, a w przypadku gdy wypłata renty z tytułu niezdolności do pracy była wstrzymana - od dnia, od którego podjęto jej wypłatę (por. komentarz do art. 24a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, autor Karina Jankowska, Inetta Jędrasik—Jankowska). Emeryturę przyznawaną w oparciu o cytowany artykuł przyznaje się zamiast renty, co oznacza automatyczne ustanie prawa do renty i obligatoryjne zastąpienie go prawem do emerytury. Stanowi o tym art. 101a ustawy emerytalnej, zgodnie z którym prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy ustaje z dniem, od którego została przyznana emerytura zgodnie z art. 24a tej ustawy (por. komentarz art. 24a, Emerytury i renty, red. Gudowska 2013, wyd. 1/Spyt). Stanowisko skarżącego kwestionujące ustalenie przez Sąd I instancji, iż jego prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy ustało z dniem (...). nie znajduje zatem oparcia w obowiązującym stanie prawnym, a tym samym nie jest trafne.

Bezspornym jest, że ubezpieczony wiek emerytalny osiągnął w dniu (...) r. W tej dacie był uprawniony do pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy. Treść pisma ubezpieczonego do ZUS z dnia 10 czerwca 2016 r. nie daje żadnych podstaw do uznania go za wniosek o wstrzymanie wypłaty renty. Nadto nie można skutecznie domagać się wstrzymania/zawieszenia prawa do świadczenia, które już ustało.

Prawo do emerytury ubezpieczony nabył po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego tj. z dniem (...) r. z mocy prawa. Ponieważ był rencistą, pozwany miał obowiązek – wynikający z przepisu art. 24a ustawy emerytalnej – przyznać mu prawo do emerytury zamiast dotychczas pobieranej renty. W sytuacji opisanej powołanym przepisem zarówno prawo do świadczenia, jak i prawo do realizacji tego świadczenia powstaje w terminie w nim określonym – tj. w dacie osiągnięcia przez osobę uprawnioną powszechnego wieku emerytalnego. W konsekwencji, pozwany organ nie ma żadnej dowolności w ustalaniu daty przyznania świadczenia emerytalnego, o ile osoba uprawniona nie miała wstrzymanej wypłaty renty, musi emeryturę przyznać od daty osiągnięcia przez rencistę powszechnego wieku emerytalnego.

Argumentacja skarżącego odwołująca się do faktu złożenia w dniu 10 czerwca 2017r. pisma zapowiadającego zamiar wystąpienia z wnioskiem o emeryturę od 01 lipca 2017r. jest nietrafna z tego względu, iż w tej dacie ubezpieczony był już uprawniony do emerytury z art. 24 (od (...)). Uprawnienie to skarżący nabył z mocy prawa, dlatego fakt, iż pozwany do dnia 10 czerwca 2016r. nie potwierdził tego prawa decyzją deklaratoryjną, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia. Charakter deklaracyjny decyzji przyznającej świadczenie oznacza, iż jedynie potwierdza ona przyznanie uprawnień już istniejących z uwagi na spełnienie przez osobę uprawnioną przesłanek ustawowych do nabycia prawa.

W dacie 10 czerwca 2016r. wniosek ten był już zatem bezprzedmiotowy. Zauważyć trzeba, iż powyższe potwierdza również treść apelacji, w której skarżący wskazał iż przyznanie emerytury z urzędu na podstawie art. 24a ustawy, może zaistnieć w przypadku gdy ubezpieczony nie wyrazi wcześniej swojej woli przejścia na emeryturę na swój wniosek lub nie złoży wniosku o emeryturę. Nie negując zatem prawa ubezpieczonego do złożenia wniosku o świadczenie

emerytalne, podkreślić należy, iż wniosek taki (art. 116 ust 1 w związku z art. 24 ustawy emerytalnej) musi być złożony przed datą osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego przez rencistę, w przeciwnym wypadku z tą datą (w konkretnej sprawie jest to dzień (...)) osoba uprawniona nabywa prawo do emerytury z urzędu i na tę datę ustalana jest wysokość świadczenia. W konsekwencji chybiony jest zarzut apelacji, iż pozwany winien poczekać z przyznaniem świadczenia do złożenia przez skarżącego wniosku o przyznanie mu emerytury od dnia 01 lipca 2016r. Sąd Apelacyjny nie podziela tym samym wykładni zaprezentowanej w powołanym przez apelującego wyroku Sadu Okręgowego w Gliwicach z dnia 03 marca 2015r. syn VIII U 2271/14 (LEX nr 1831945). Natomiast przedmiotem rozstrzygnięcia w sprawie III AUa 1517/12 Sądu Apelacyjnego w Poznaniu (LEX nr 1324853), było żądanie przeliczenia emerytury przyznanej z urzędu na podstawie art. 27a ustawy emerytalnej w sposób określony przepisem art. 55 w związku z art. 26 tej ustawy, czyli w systemie zdefiniowanej składki. Spór zatem dotyczył wysokości emerytury, a Sąd II instancji orzekł, iż wnioskodawca, jako osoba spełniająca warunki do przejścia na emeryturę na starych zasadach uzyskał możliwość ustalenia wysokości tego świadczenia według kapitałowych zasad. Powołane orzeczenie nie ma zatem żadnego zastosowania w niniejszej sprawie z uwagi na odmienny stan faktyczny i prawny.

Nadto nieskuteczna jest argumentacja apelacji odwołująca się do art. 32 Konstytucji RP, skoro regulacja z art. 24a ustawy emerytalnej nie pozbawia rencisty prawa skutecznego ubiegania się o przyznanie mu świadczenia na wniosek (art. 116 ust 1 ustawy emerytalnej), o ile taki wniosek złoży przed nabyciem prawa do emerytury z urzędu.

Przedmiot sporu niniejszej sprawy stanowiła również wysokość emerytury ubezpieczonego, a konkretnie sposób waloryzacji zastosowany przy obliczeniu podstawy emerytury.

Zgodnie z treścią art. 25 ust. 1 ustawy emerytalnej, podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, odnoszącej się do osób urodzonych tak, jak ubezpieczony po 31 grudnia 1948 r., stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury i zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175.

Z mocy art. 25 ust. 3 tej ustawy, waloryzację składek przeprowadza się corocznie, od dnia 1 czerwca każdego roku, poczynając od waloryzacji za rok 2000, z uwzględnieniem art. 25a. W wyniku przeprowadzonej waloryzacji, stan konta nie może ulec obniżeniu. Stosownie do art. 25 ust. 4 ustawy emerytalnej, waloryzacji podlega kwota składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego na dzień 31 stycznia roku, za który jest przeprowadzana waloryzacja, powiększona o kwoty z tytułu przeprowadzonych waloryzacji.

Na podstawie art. 25 ust. 5 tej ustawy, waloryzacja składek polega na pomnożeniu zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego składek przez wskaźnik waloryzacji rocznej, zgodnie z Obwieszczeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

Stosownie do art. 25a ust. 1 ustawy emerytalnej, przy ustalaniu wysokości emerytury kwota składek na ubezpieczenie emerytalne zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego po dniu 31 stycznia roku, za który przeprowadzono ostatnią waloryzację, o której mowa w art. 25, jest waloryzowana kwartalnie.

W uzasadnieniu postanowienia z dnia 6 października 2015 r. III UZP 9/15, Sąd Najwyższy zilustrował właściwy model waloryzacji na przykładzie wniosków o emeryturę złożonych w 2014 r.

Otóż jeśli wysokość emerytury jest ustalana w okresie od stycznia do maja 2014 r., to ostatnią waloryzacją roczną jest waloryzacja przeprowadzona w dniu 1 czerwca 2013 r. i dotyczy ona składek należnych do końca 2012 r., a zewidencjonowanych na koncie do dnia 31 stycznia 2013 r. Waloryzacji kwartalnej podlegają natomiast kwoty składek należnych od dnia 1 stycznia 2013 r., które nie będą już poddane kolejnej rocznej waloryzacji, skoro jej termin przypada na czerwiec 2014 r., a więc już po ustaleniu emerytury.

Gdy chodzi o emeryturę obliczaną pierwszym kwartale 2014 r., to na jej podstawę składa się - obok zwaloryzowanego kapitału początkowego - suma:

1) kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2013 r. (czyli kwoty zwaloryzowanych składek należnych do końca 2012 r.);

2) kwoty składek należnych za 2013 r. poddanych waloryzacji kwartalnej obejmującej: stan konta po pierwszym kwartale 2013 r. (składki zaewidencjonowane do końca kwietnia) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za pierwszy kwartał 2013 r., stan konta po drugim kwartale 2013 r. (składki zaewidencjonowane do końca lipca) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za drugi kwartał 2013 r. i stan konta po trzecim kwartale 2013 r. (składki zaewidencjonowane do końca października) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacyjnym za trzeci kwartał 2013 r.;

3) nominalnej kwoty składek należnych za okres po zakończeniu trzeciego kwartału 2013 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, gdyż te składki nie podlegają już waloryzacji kwartalnej, która kończy się wraz z trzecim kwartałem 2013 r., a jednocześnie nie zostaną objęte kolejną waloryzacją roczną w czerwcu 2014 r.

Jeśli wysokość emerytury jest ustalana w drugim kwartale 2014 r., ale przed dniem 1 czerwca, to na jej podstawie składa się - obok zwaloryzowanego kapitału początkowego - suma:

1) kwoty składek ustalonej w wyniku ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2013 r.;

2) kwoty składek należnych za 2013 r. poddanych waloryzacji kwartalnej obejmującej: stan konta po pierwszym kwartale 2013 r. (składki zaewidencjonowane do końca kwietnia) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za pierwszy kwartał 2013 r., stan konta po drugim kwartale 2013 r. (składki zaewidencjonowane do końca lipca) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za drugi kwartał 2013 r. i stan konta po trzecim kwartale 2013 r. (składki zaewidencjonowane do końca października) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacyjnym za trzeci kwartał 2013 r. oraz stan konta po czwartym kwartale 2013 r. (składki zaewidencjonowane do końca stycznia 2014 r.) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za czwarty kwartał 2013 r.;

3) nominalnej kwoty składek należnych za okres po zakończeniu czwartego kwartału 2013 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, gdyż te składki nie podlegają już waloryzacji kwartalnej, która kończy się czwartym kwartałem 2013 r., a jednocześnie nie zostaną objęte waloryzacją przypadającą roczną w czerwcu 2014 r.

Natomiast w przypadku ustalania wysokości emerytury w miesiącu czerwcu 2014 r., składki zaewidencjonowane na koncie ubezpieczonego podlegają jedynie rocznej waloryzacji przeprowadzanej 1 czerwca 2014 r. (za rok 2013). Należne od 1 stycznia 2014 r. składki nie są już wówczas objęte żadną waloryzacją kwartalną w myśl art. 25a ustawy. Składki należne od dnia 1 stycznia 2014 r. podlegają waloryzacji kwartalnej tylko przy tych emeryturach, których wysokość ustalana jest poczynając od trzeciego kwartału tego roku - art. 25a ust. 2 pkt 3 i 4 ustawy emerytalnej.

Zatem w przypadku ustalania wysokości emerytury w miesiącu czerwcu 2016 r. na jej podstawie składa się - obok zwaloryzowanego kapitału początkowego - suma:

1) kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2016 r. (czyli kwoty zwaloryzowanych składek należnych do końca 2015 r.);

2) nominalnej kwoty składek należnych za okres od 1 stycznia 2016 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, gdyż te składki nie podlegają waloryzacji kwartalnej, a jednocześnie nie zostaną objęte kolejną waloryzacją roczną przypadającą w czerwcu 2017 r.

Poza sporem jest, iż pozwany obliczył podstawę emerytury ubezpieczonego przyznanej z urzędu od dnia (...). w sposób określony przepisem art. 25 ust 1 ustawy emerytalnej tj. dokonując wyłącznie waloryzacji rocznej składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego za 2015 r. (vide oświadczenie ubezpieczonego na rozprawie apelacyjnej w dniu 06 czerwca 2017 r. protokół rozprawy k. 68 a.s.). Zastosowany sposób waloryzacji był prawidłowy, skoro skarżący przeszedł na emeryturę w czerwcu 2016r. W takiej sytuacji, jak wynika z powołanych przepisów i orzecznictwa zgromadzone składki nie są już objęte żadną waloryzacją kwartalną. Tym samym żądanie

ubezpieczonego, ustalenia wysokości emerytury w sposób przewidziany przepisem art. 25a ust 2 pkt 3 ustawy emerytalnej, było nieuzasadnione. Rozstrzygnięcie o wysokości emerytury ubezpieczonego, a konkretnie sposobu waloryzacji składek jest zdeterminowane datą przyznania prawa do tego świadczenia.

Dodatkowo jedynie wskazać należy, iż kwotę emerytury w systemie zdefiniowanej składki ustala się tylko raz, albo w dniu nabycia prawa, albo w dniu realizacji ryzyka (rozwiązanie stosunku pracy). Tak ustalona emerytura może być już tylko zwiększona w przypadku dalszego opłacania składek, według reguł zawartych w art. 108 w związku z art. 183 ust. 6 ustawy emerytalnej. W ustawie nie przewidziano bowiem przepisu dopuszczającego tryb przeliczenia podstawy wymiaru emerytury kapitałowej po zawieszeniu świadczenia, jak w art. 110 dla emerytur obliczanych od podstawy wymiaru ustalonej w sposób określony w art. 15 ustawy emerytalnej (postanowienie SN z dnia 3 listopada 2015 r., III UZP 12/15).

Ostatecznie, zaskarżony wyrok odpowiadał prawu. Dlatego na mocy art. 385 kpc, Sąd odwoławczy oddalił apelację ubezpieczonego.

SSA Alicja Podlewska SSA Barbara Mazur SSA Bożena Grubba